

Pr. Dr. Aurel Florin Țuscanu
Arhiepiscopia Romanului și Bacăului

EPISCOPIA ROMANULUI ÎN EPOCA MOVILEȘTILOR. CÂTEVA CONSIDERAȚII

Abstract: *The Romanian historiography does not mention a period of time or an epoqe that could be named a ‘Movilă Age’, but, exploring the rise and glory of this outstanding noble family, we can circumscribe a period of a few decades, at the end of the 16th century and the beginning of the 17th century, within which many members of this family became rulers or Hierarcs, marking the time of their ruling by initiatives and deeds worthy of remembrance. We can mention here metropolitan Gheorghe Movilă of Moldavia, metropolitan Petru Movilă of Kyiv, voivodes Ieremia and Simeon Movilă, as well as their sons, voivodes Constantin and Alexandru, and voivodes Mihail, Gavriil and Moise.*

Events ocured during that time, of great importance for the country and the Church of Moldavia: the founding of a new Archbishopric in Huși (1598), the union of the Romanian provinces under Mihai Viteazu, the Sinod in Iași which elaborated on the avowel of faith written by metropolitan Petru Movilă (1642), the printing of the first book of teachings in Moldavia, the Cazania of Varlaam (1643), printed on the press given as a gift to the Monastery ‘The Three Saint Hierarcs’ of Iași by metropolitan Petru Movilă of Kyiv.

The Archbishopric of Roman, founded by voivode Alexandru cel Bun, was deemed to be the second Archbishopric of Moldavia in order of the importance. No less than 14 Hierarcs stood at its head during the Movilă Age, some of them good administrators

of the diocesan patrimony, others great men of culture, philanthropists and founders of Church institutions. Among the latter, a few rose to the ministry of Metropolitan of Moldavia, filling golden pages in the Church history of the country.

Keywords: *The Diocese of Roman, the Movilă Family, Metropolitan Petru Movilă, the Metropolitan of Moldavia, The Diocese of Huși*

Deși istoriografia românească nu consemnează o anume epocă a Movileștilor, totuși, cercetând ascensiunea și gloria acestei importante familii boierești, am putea delimita o perioadă de apogeu a Movileștilor, care cuprinde câteva decenii (finele secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea), timp în care mulți dintre membrii acestei familii au ajuns domnitori ai Țărilor Române și ierarhi, marcând timpul lor prin inițiative și fapte vrednice de pomenire. Putem aminti aici pe mitropoliții Gheorghe Movilă al Moldovei și Petru Movilă al Kievului, domnitorii Ieremia și Simeon Movilă, precum și fiii acestora, voievozii Constantin și Alexandru, Mihail, Gavriil și Moise¹.

¹ Constantin C. GIURESCU, Dinu C. GIURESCU, *Istoria Românilor. De la mijlocul secolului al XIV-lea până la începutul secolului al XVII-lea*, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, pp. 318-323. Lista domnitorilor Moldovei de la sfârșitul secolului al XVI-lea și prima decadă a secolului al XVII-lea, în care sunt consemnate domniile Movileștilor: Ieremia Movilă (august 1595-mai 1600), Mihai Viteazul (6 mai/16 mai 1600-mijlocul lui septembrie 1600), Ieremia Movilă (septembrie 1600 – 30 iunie/10 iulie 1606), Constantin Movilă (30 iunie/10 iulie-iulie 1606), Simion Movilă (iulie 1606-14/24 septembrie 1607), Mihail Movilă (14/24 septembrie-începutul lui octombrie 1607), Constantin Movilă (octombrie 1607), Mihail Movilă (octombrie-decembrie 1607), Constantin Movilă (decembrie 1607-decembrie 1611), Ștefan Tomșa al II-lea (ianuarie 1612-noiembrie 1615), Alexandru Movilă (noiembrie 1615-iulie 1616), Radu Mihnea (iulie 1616-februarie 1619), Gaspar Graziani (februarie 1619-10/20 septembrie 1620), Alexandru Iliăș (10/20 septembrie 1620-septembrie 1621), Ștefan Tomșa al II-lea (octombrie 1621-septembrie 1623), Radu Mihnea (septembrie 1623-13/23 ianuarie 1626), Miron Barnovschi (13/23 ianuarie 1626-august 1629), Alexandru Coconul (septembrie 1629-aprilie 1630), Moise Movilă (aprilie

Neamul Movileștilor face parte din „acea boierime ridicată la dregătorii de Ștefan cel Mare din rândurile vechii boierimi de țară, după marile bătălii care i-au împușinat considerabil numărul sfetnicilor credincioși”, între strămoșii acestora numărându-se, potrivit pomelnicului de la Mănăstirea Sucevița (splendida ctitorie a familiei de la sfârșitul secolului al XVI-lea), Cozma Moghilă, paharnic în perioada 1490-1507 și rămas apoi în sfat, fără dregătorie, până în 1513². Ascensiunea, puterea și bogăția acestei familii s-a datorat însă și înrudirilor cu marii boieri și nobili ai vremii.

Făcând o scurtă radiografie a epocii, vom descoperi că sfârșitul veacului al XVI-lea este marcat de tendințele expansioniste ale celor trei mari puteri, și anume: otomanii, habsburgii și polonezii, iar în ceea ce privește Moldova, vedem o dependență față de Poartă, o sporire a amestecului polonez în viața ei politică și pretenții ale marilor familii boierești la dominația în stat – „familia Movileștilor reprezentând punctul de vedere al marii boierimi și triumful unei noi concepții politice, care se va accentua în secolul al XVII-lea, și anume în consolidarea regimului nobiliar boieresc în Moldova”³.

Două evenimente importante de la sfârșitul secolului al XVI-lea (aflate în legătură) ne ajută să înțelegem poziția adoptată de liderii politici și religioși ai Moldovei (mitropolitul Gheorghe și fratele acestuia, domnitorul Ieremia Movilă); primul este ridicarea Mitropoliei Moscovei la rangul de Patriarhie (26 ianuarie 1589), eveniment ce are legătură cu inițiativa și dorința de a transforma și Mitropolia

---

1630-decembrie 1631), Alexandru Iliș (decembrie 1631-aprilie 1633), Miron Barnovschi (aprilie-22 iunie/2 iulie 1633), Moise Movilă (25 iunie/5 iulie 1633-aprilie 1634). A se vedea și: *Marea Istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova în 10 volume*, vol. 4, Ed. Litera, București-Chișinău, 2018, pp. 27-53.

² Ștefan S. GOROVEI, „Movileștii”, în vol. *Movileștii. Istorie și spiritualitate românească. Casa noastră Movilească*, Ed. Mușatinii, Suceava, 2013, p. 9.

³ Ioan V. DURĂ, „Figuri de ierarhi moldoveni: Mitropolitul Gheorghe Movilă”, în vol. *Movileștii. Istorie și spiritualitate românească...*, p. 121.

Moldovei în patriarhie (lucru imposibil de realizat); al doilea este reprezentat de Unirea de la Brest (9 octombrie 1596), care ne poate oferi detalii despre o apropiere de Biserica Romei⁴.

Secolul al XVII-lea a cunoscut vii controverse, dispute interconfesionale și chiar unele încercări prozelitiste ale romano-catolicilor și protestanților de a atrage credincioși ai Bisericii Ortodoxe. Cum era firesc, de îndată s-au luat măsuri și s-au adoptat hotărâri pentru apărarea unității de credință ortodoxă. Știm că la începutul acestui secol a apărut, sub numele patriarhului ecumenic Chiril Lucaris, o *Mărturisire de credință* în care s-au strecurat unele învățături calvine.

În același timp, papalitatea a recurs la metoda „uniației” pentru a atrage credincioși ortodocși la catolicism (exemplul concludent fiind cel din Transilvania). Măsurile de răspuns din partea Bisericii Ortodoxe nu au întârziat să apară. *Mărturisirea de credință* atribuită lui Chiril Lucaris a fost cercetată și condamnată de Patriarhia ecumenică în cadrul a două sinoade, în 1638 și 1642⁵, iar învățatul teolog grec Meletie Sirigul a scris o carte intitulată *Antirrisis*⁶, care combătea această mărturisire înrâurită de calvinism.

Un rol major în aceste împrejurări l-a avut mitropolitul Petru Movilă al Kievului, cel care a alcătuit un catehism care, mai târziu, va deveni *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe*. Patriarhul Dositei al Ierusalimului a scris și el o *Mărturisire de credință*, pe care a intitulat-o *Pavăza Ortodoxiei*; iar patriarhul Ioachim al Moscovei a luat

⁴ Liviu PILAT, „Între Roma și Constantinopol. Biserica și Puterea în timpul lui Ieremia Movilă”, în vol. *Movileștii. Istorie și spiritualitate românească...*, p. 161.

⁵ Pr. Mircea PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Episcopiiilor Romanului, Rădăuților și Hușilor în secolul al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LV (1979), 1-2, pp. 49-68.

⁶ Niculae I. ȘERBĂNESCU, „Patriarhul Meletie Pigas și legăturile lui cu Țările Române”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, LXIII (1945), 11-12, p. 704 (partea I); *Biserica Ortodoxă Română*, LXVI (1946), 7-9, p. 372 (partea a II-a).

atitudine împotriva celor care înclinau către unele puncte de vedere neortodoxe⁷.

Renumitul cărturar Nicolae Milescu Spătaru a scris o lucrare intitulată *Enchiridion sive stella orientalis occidental splendens*, în care a expus modul cum înțelege Ortodoxia unele probleme teologice. La noi, în Moldova, mitropolitul Varlaam a întrunit un sinod la Iași, unde au luat parte ierarhii moldoveni (1645), semnalând primejdia pe care o reprezenta pentru „Biserica noastră pravoslavnică” *Catehismul calvinesc* apărut în 1640⁸.

Episcopia Romanului - „Mitropolia Țării de Jos” - la sfârșitul secolului al XVI-lea

Domnitorul Petru Șchiopul, în anul 1588, a ridicat în scaunul mitropolitan al Moldovei pe episcopul Rădăuților Gheorghe Movilă, fiul logofătului Ioan și fratele viitorilor domni Ieremia și Simeon Movilă⁹. Acesta studiasse în Polonia, avea o pregătire temeinică, se călugărise la Mănăstirea Probota, ctitoria lui Petru Rareș, bunicul său, a ajuns apoi egumen al Mănăstirii Sucevița, iar în anul 1577 a fost ales episcop la Rădăuți, unde a păstorit până în 1588, când a fost ales mitropolit al Moldovei, cu o întrerupere (1591-1592), perioadă în care a fost nevoit să se refugieze în Polonia.

⁷ Pr. Mircea PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, pp. 38-39.

⁸ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, pp. 40-43. A se vedea și: † Nestor VORNICESCU, *Sfântul ierarh Petru Movilă, mitropolitul Kievului, al Galiției și a toată Ucraina. Monografie baghiografică*, Craiova, 1999, pp. 213-225.

⁹ Ioan V. DURĂ, „Figuri de ierarhi moldoveni: mitropolitul Gheorghe Movilă”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, LXXXIX (1971), 1-2, p. 187.

Ca mitropolit, a păstorit într-o primă etapă trei ani (1588-1591), când domnitorul Petru Șchiopu pleacă în pribegie, însoțit fiind de Movilești (între aceștia aflându-se și mitropolitul Gheorghe); iar în 1695, când Ieremia Movilă preia tronul Moldovei, revine în Moldova și fratele său, mitropolitul Gheorghe, care-și va prelua scaunul mitropolitan¹⁰.

În cei patru ani cât acesta a stat în Polonia, în scaunul Mitropoliei Moldovei s-au succedat trei ierarhi, între care doi episcopi ai Romanului¹¹. Aron Tiranul (1591-1595) a așezat în scaunul mitropolitan pe Nicanor, „fost episcop de Roman” și locțiitor de mitropolit, fost egumen la Agapia Veche. Același domn, la începutul anului 1594, a trecut în scaunul mitropolitan pe Mitrofan, episcopul Romanului, iar pe Nicanor l-a rânduit în scaunul episcopal de la Roman, fapt nemaiîntâlnit în istoria noastră bisericească¹², după care Nicanor s-a retras la mănăstirea sa de metanie (Agapia). În vara anului 1600 el a reapărut pe scena vieții bisericești din Moldova, pe vremea când Mihai Viteazul a înfăptuit unirea celor trei țări românești, dar fără a juca un rol important, pentru ca, în cele din urmă, să se retragă definitiv la Agapia, acolo unde a trecut la cele veșnice și unde a fost înmormântat (1607)¹³.

În aprilie-mai 1595, Aron Tiranul pierdea scaunul domniei, iar Ștefan Răzvan, noul domnitor, l-a îndepărtat din scaunul mitropolitan pe Mitrofan (fost episcop de Roman, ajuns mitropolit în prima jumătate a anului 1594, prin bunăvoința lui Aron), numind ca locțiitor de mitropolit pe Mardarie, episcopul Rădăuților, care va

¹⁰ Pr. Mircea PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Mitropoliei Moldovei în secolul al XVI-lea”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LI (1975), 3-4, pp. 221-230.

¹¹ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, pp. 113-114.

¹² Scarlat PORCESCU, *Episcopia Romanului*, Ed. Episcopiei Romanului și Hușilor, Roman, 1984, pp. 172-173.

¹³ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 173.

păstori câteva luni (până în august 1595), atunci când va reveni din exil mitropolitul Gheorghe și își va relua activitatea¹⁴.

La sfârșitul acestui secol are loc un eveniment de mare importanță în viața pastoral-misionară, dar și cultural-filantropică a Bisericii Ortodoxe a Moldovei: înființarea unei noi eparhii – Episcopia Hușilor – și, implicit, alegerea și întronizarea primului ei ierarh, episcopul Ioan, în anul 1598¹⁵. Înființându-se această nouă episcopie, au survenit schimbări și în componența teritorială a celorlalte eparhii, Episcopia Romanului cuprinzând partea sudică a Moldovei (Țara de Jos), cu ținuturile: Roman, Vaslui, Troțuș, Bacău, Adjud, Tutova, Tecuci, Putna și Covurlui¹⁶.

La scurtă vreme după aceasta, în viața bisericească a Moldovei au loc mari frământări, ca urmare a venirii lui Mihai Viteazul în Moldova (luna mai a anului 1600) și a unirii celor trei țări românești sub un singur sceptru. Atunci, domnitorul Ieremia Movilă, însoțit, între alții, de fratele său, mitropolitul Gheorghe, de episcopii Agafton al Romanului și Teodosie Barbovschi al Rădăuților, a plecat în Polonia, de unde vor reveni și își vor redobândi scaunele în toamna aceluiași an¹⁷.

Știm că Mihai Viteazul a trimis după acești ierarhi, precum și după boierii plecați în exil, un mesager care să-i cheme în țară, în persoana protopopului Teodor, căruia nu i-au dat ascultare, refuzând să se întoarcă. Mitropolia Moldovei este încredințată atunci sfetnicului domnitorului, mitropolitului Târnovei Dionisie Rally, grec de neam, descendent, după tată, din familia Paleologilor, iar după mamă din cea a Cantacuzinilor, care a convocat un sinod la Suceava (2 iunie

¹⁴ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 172.

¹⁵ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, p. 113.

¹⁶ Pr. M. PĂCURARIU, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, p. 113.

¹⁷ Scarlat PORCESCU, „Organizarea Bisericii din Moldova pe vremea domniei lui Mihai Viteazul”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LI (1975), 5-8, pp. 398-406.

1600) pentru a stabili soarta ierarhilor plecați în Polonia și pentru alegerea unor noi ierarhi¹⁸.

Au fost prezenți atunci la sinod patru ierarhi greci și doi ruteni, fiind amintit și numele fostului mitropolit Nicanor (deși acesta nu a semnat). Au fost aleși, cu acest prilej, doi noi ierarhi: Filotei, episcop de Roman, și Anastasie Crimca, episcop de Rădăuți, iar ierarhii retrași în Polonia au fost depuși. Se păstrează actele prin care cei doi candidați la arhierie făgăduiau credință și supunere atât mitropolitului care i-a hirotonit (Dionisie Rally), cât și domnitorului Mihai Viteazul, ele fiind datate la 15 iunie 1600 (Filotei) și 19 iunie 1600 (Anastasie)¹⁹.

Știm că, în cursul lunii septembrie a aceluși an, domnitorul unirii a pierdut Moldova, în timp ce Ieremia Movilă, revenind în țară cu ajutorul polonilor, își va recăpăta tronul. Împreună cu dânsul s-au întors și ierarhii plecați în pribegie: mitropolitul Gheorghe, Agafton, episcopul Romanului, și Teodosie, episcopul Rădăuților, care își vor recăpăta scaunele episcopale²⁰.

Episcopii Romanului la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea²¹

La întoarcerea în țară a domnitorului Ieremia Movilă (septembrie 1605), episcopul Agafton, revenit și el din exil, a preluat scaunul

¹⁸ S. PORCESCU, „Organizarea Bisericii din Moldova...”, pp. 398-406.

¹⁹ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, pp. 176-177.

²⁰ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 177.

²¹ Melchisedec ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului și a Episcopiei de Roman*, Tudor GHIDEANU (ed.), Ed. Mușatinia, Roman, 2008, pp. 221-258. Pentru lista episcopilor de Roman din această perioadă, a se vedea: Pr. Mircea PĂCURARIU, „Listele cronologice ale ierarhilor Bisericii Ortodoxe Române”, în: *Biserica Ortodoxă Română*, XCIII (1975), 3-4, pp. 322-355: Nicanor, (cca. 1572-1574, când a fost înlăturat; 1580 – septembrie 1582; 1594-1595; fost

episcopal de la Roman, iar Filotei, fostul egumen al Galatei, hirononit de Dionisie Rally cu doar trei sau patru luni în urmă, a fost nevoit să părăsească episcopia și să se retragă la mănăstirea de metanie, de unde, un an mai târziu, va fi ales episcop al Hușilor²².

Episcopul Agafton este menționat în mai multe documente ale vremii, care sunt adunate și consemnate de către eruditul episcop Melchisedec Ștefănescu în *Chronica Romanului și a Episcopiei* de aici.

Câteva documente de cancelarie domnească ne arată că Agaton, în timpul celei de-a treia păstori ca episcop al Romanului, a fost printre martorii măsurilor și hotărârilor luate de Ieremia Movilă. La 20 ianuarie 1606, episcopul Agaton și ceilalți ierarhi ai țării apar în actul prin care Mănăstirea Golia a fost închinată Mănăstirii Vatoped din Sfântul Munte Athos. În documentele datate 29 iulie 1604, 16 octombrie 1604 și 20 aprilie 1605, care cuprind referiri la unele neînțelegeri dintre viețuitorii Mănăstirilor Agapia și Secu, în care

locșitor de mitropolit al Moldovei între anii 1581-1582; se retrage la Mănăstirea Agapia); Eustatie (1575-1580), se retrage la Mănăstirea Putna; Agaton sau Agafton, cu metania la Râșca (1582-1591, înlăturat din scaun; 1595-1600 mai, când pleacă în exil cu Movileștii; septembrie 1600-1606; înmormântat la Mănăstirea Agapia); Mitrofan, cu metania la Secu (1591/1592-1594, când a fost ales mitropolit al Moldovei); Filotei (15 iunie-septembrie 1600, când se retrage la Mănăstirea Galata; mai târziu episcop de Huși); Anastasie Crimca (mai 1606 – februarie 1608; metania la Putna, fost episcop de Rădăuți, iar din 1608 a fost ales mitropolit al Moldovei); Mitrofan II (1608-1612; metania la Mănăstirea Secu, episcop de Huși; 1634-1639; înmormântat la Mănăstirea Secu în 1641); Pavel (1613-28 iulie 1615; metania la Mănăstirea Neamț, mai apoi episcop de Huși); Atanasie (28 decembrie 1616-1629; fost episcop de Rădăuți, apoi mitropolit al Moldovei, înmormântat la Mănăstirea Bistrița); Dionisie (1629-1633; metania la Mănăstirea Dragomirna, fost episcop de Rădăuți); Benedict (1633-1634; se retrage la Mănăstirea Sucevița, unde-și are mormântul – † 1639); Dosoftei (iulie 1639-1641; fost egumen al Mănăstirii Tazlău); Evloghie (1641-1644; cu metania la Mănăstirea Solca, fost episcop de Rădăuți); Anastasie (1644-1658; fost episcop de Rădăuți, metania la Mănăstirea Moldovița – † 1660 –, unde își are mormântul).

²² S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 178.

apare și Nicanor, „fost mitropolit” retras la Agapia, vedem că acesta lua parte activ la treburile mănăstirești²³.

Deoarece în documentele emise în luna mai 1606 apare numele unui alt episcop la Roman – Anastasie Crimca –, se presupune că Agaton a murit în perioada februarie-martie 1606. Potrivit unei inscripții de pe un clopot aflat la parohia Dulcești, protopopiatul Roman, județul Neamț (situată la 15 kilometri de Roman), episcopul Agaton a sfințit această biserică cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh” în anul 1605²⁴. Episcopul Agaton a păstorit la Roman în trei etape distincte, vreme de aproape două decenii: septembrie 1582 – 1591, 1595 – mai 1600 și septembrie 1600 – martie 1606. Pentru ultima dată, numele său este pomenit la 20 ianuarie 1606, după o păstorie lungă, de două decenii, tulburată însă de vremurile vitrege prin care trecea țara Moldovei²⁵.

Anastasie Crimca (martie/aprilie 1606-1607). La sinodul constituit ocazional în iunie 1600, în timp ce Moldova și celelalte două țări românești erau sub sceptrul lui Mihai Viteazul, Anastasie a fost ales episcop de Rădăuți, dar nu a păstorit decât două-trei luni, deoarece a revenit în scaun titularul eparhiei, episcopul Teodosie Barbovschi, cel care, în freamătul evenimentelor, plecase în Polonia împreună cu Movileștii.

După înlăturarea din scaunul Rădăuților, Anastasie s-a retras la moșia sa de la Dragomirești, lângă Suceava, unde primise această proprietate de la Petru Șchiopu la 12 aprilie 1587, ca semn de recunoștință pentru implicarea sa în lupta împotriva cazacilor²⁶. Pe moșia de la Dragomirești, chir Anastasie Crimca, fostul episcop de

²³ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, pp. 173, 178.

²⁴ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 178; G. BALȘ, *Bisericile moldovenești din veacurile XVII-XVIII*, București, 1933, p. 39.

²⁵ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, pp. 228-237.

²⁶ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 179.

Rădăuți, împreună cu Lupu și Simion Stroici, rudeniile sale, au ridicat o frumoasă bisericuță pentru bolnița din cimitirul mănăstirii, având forma unui chivot, cunoscută sub numele de Dragomirna.

După moartea episcopului Agaton, Anastasie a fost ales episcop al Romanului. Păstorirea sa însă a fost scurtă, deoarece în toamna anului următor a fost ales mitropolit al Moldovei. În calitate de episcop al Romanului, Anastasie apare în câteva documente interne moldovenești²⁷. Numele său este menționat și în catastiful breslei meseriașilor din Roman cu mențiunea Anastasie „Crimcovici”²⁸.

Mitrofan (1607-1612). Succesorul lui Anastasie în scaunul episcopal al Romanului a fost Mitrofan al II-lea, cu metania la Mănăstirea Secu. Acesta apare în câteva documente de cancelarie domnească, intervenind pe lângă autoritățile de stat pentru respectarea privilegiilor pe care Episcopia Romanului le avea asupra satului poslușnicilor²⁹.

În anul 1607, Mitrofan a cumpărat o carte de psaltichie cu texte grecești și slavonești, pe care a dat-o lui Varlaam, ucenicul său (viitor mitropolit al Moldovei). Se păstrează însemnarea votivă făcută de acesta pe paginile acestei cărți, cu traducerea în limba română:

„În anul de șapte ori o mie, de zece ori cinci, de două ori și nouă iarăși de două ori, a cumpărat această carte de cântări chir Mitrofan, episcop de Roman, și a dat-o ucenicului său Varlaam, să fie lui pentru slăvirea în cântece a lui Dumnezeu Cel într-o Treime slăvit, până ce el va fi în acest trup. Și cui va vrea să o dea și iarăși să o vândă, să-i fie cu bună

²⁷ *Documente privind Istoria României*, vol. II: 1606-1610, București, Ed. Academiei Române, București, 1953, pp. 40, 45, 55, 65, 98, 120.

²⁸ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, pp. 237-238.

²⁹ *Documente privind Istoria României*, vol. II: 1606-1610, pp. 157, 337; *Documente privind Istoria României*, vol. III: 1610-1616, București, 1954, pp. 66, 77, 98, 100, 135.

voie, iar cine l-ar amenința sau l-ar dojeni, acesta să cadă pe capul lui și să-i fie neiertat de Domnul. Anii soarelui atunci scăzându-i, numărul mai sus scris și la a doua adunare se va cunoaște lămurit”³⁰.

„Smeritul episcop Mitrofan”, împreună cu ieromonahul Varlaam, egumenul Mănăstirii Secu, și cu alți ieromonahi din mănăstire, într-un act nedatat, din perioada 1608-1612, adevăratele hotărâri moșiei Mănăstirii Secu „despre mănăstirea Neamțului”³¹. Retrăgându-se din scaun sau fiind îndepărtat, episcopul Mitrofan s-a stabilit la Mănăstirea Secu.

În 25 iulie 1614, călugării sinaiți care locuiau în Iași dădeau act prin care mărturiseau că Mitrofan, „proin al Romanului”, a cheltuit pentru ca să se facă o chilie în acest metoc, „întâi să fie pentru mântuirea sufletului său, al doilea când se va întâmpla să vie părinții de la Mănăstirea Secului să găzduiască în această casă”³².

La începutul anului 1616, Mitrofan trecea în scaunul episcopal de la Huși, unde va păstori în trei rânduri: 1616-1619, 1620-1622, 1626-1634, după care va reveni în scaunul episcopal de la Roman, fiind menționat în pomelnicul breslelor din acest oraș³³.

Pavel (1613-1615 sau începutul anului 1616). În catastiful breslei meseriașilor din târgul Romanului acest ierarh apare cu numele „Pavel ot Neamțu”, fapt care conduce la concluzia că avea metania la Mănăstirea Neamțului³⁴. La 11 martie 1613, episcopul Pavel pretinde satul Bălușești de la Mănăstirea Agapia, în baza unor

³⁰ Pr. M. PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Episcopiiilor Romanului...”, pp. 61-62.

³¹ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, pp. 242-244.

³² M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, pp. 241-242.

³³ Pr. M. PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Episcopiiilor Romanului...”, pp. 61-62.

³⁴ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 245.

documente. Ca urmare, domnul Moldovei Ștefan Tomșa a chemat la judecată egumenul și soborul Agapiei. Episcopul Pavel este pomenit în mai multe documente de cancelarie domnească, cele mai multe făcând referiri la Mănăstirea Solca, ctitoria lui Ștefan Tomșa. Episcopul Pavel se retrage din scaun la Mănăstirea Neamț, fără a se ști în ce împrejurări, unde a trecut la cele veșnice, fiind înmormântat în Biserica „Înălțarea Domnului”³⁵.

Spre deosebire de episcopul Melchisedec Ștefănescu, care afirma că Pavel a rămas la Mănăstirea Neamț până la sfârșitul vieții, părintele Mircea Păcurariu susține că acest ierarh a mai păstorit în două rânduri Episcopia Hușilor: 1619-1620, 1622-1626, fiind numit, se pare, ca „locțiitor de episcop”³⁶.

Dintr-un document de cancelarie domnească emis de Radu Mihnea, în prima sa domnie (1616-1619) a fost rânduit „rugătorul său Pavel, episcopul, și pe spătarul Ionașcu ca să hotărânicască un loc ce urma să fie dăruit Mănăstirii Secu”³⁷. Documentul nu este deplin concludent, pentru că nu se menționează eparhia ierarhului pe care acesta o păstorea, având în vedere faptul că episcopul Pavel, în perioada 1615-1619, era plecat de la Episcopia Romanului.

Atanasie (1616-1629) este menționat în pomelnicul ierarhilor din catastiful breslei mișeilor din târgul Romanului cu mențiunea „Atanasie mit(ropolit)”, precum și în pomelnicul Episcopiei Romanului din 1844³⁸. El a fost egumen al Mănăstirii Bistrița, apoi episcop de Rădăuți (1613-1616), după care a trecut în scaunul de la Roman. A avut o păstorie neîntreruptă vreme de 13 ani, iar de la dânsul s-au păstrat mai multe documente în care apare fie ca martor,

³⁵ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 245.

³⁶ Pr. M. PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Episcopiiilor Romanului...”, pp. 61-62.

³⁷ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 245.

³⁸ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 246-247.

fie ca întâistător al eparhiei Romanului, prin care primea anumite privilegii și danii domnești³⁹.

Spre deosebire de alți ierarhi, Atanasie a păstorit neîntrerupt Episcopia Romanului vreme de 13 ani, după care, la 21 aprilie 1629, apare în documente ca mitropolit al Moldovei, urmând în scaun lui Anastasie Crimca. A trecut la cele veșnice la 13 iulie 1632, fiind înmormântat la Mănăstirea Bistrița, metania sa, în pridvorul bisericii mari⁴⁰.

Dionisie (1629-1633). După doi ani de arhipăstorie la Episcopia din Rădăuți, episcopul Dionisie, cu metania la Mănăstirea Dragomirna, trece în scaunul episcopal de la Roman. Este menționat în pomelnicul din catastiful breslei meseriașilor din Roman⁴¹.

Numele său este consemnat în câteva documente interne moldovenești, alături de ceilalți ierarhi ai Moldovei⁴². La 26 august 1633, Moise Movilă confirmă „posesiunea Episcopiei pe prisaca și fânațul de la Gâdinți”⁴³. Nu se cunosc motivele pentru care s-a retras din scaunul episcopal după luna august 1633.

Benedict (1633-1634). Numele acestui episcop este trecut în catastiful breslei meseriașilor din Roman după Dionisie. La 28

³⁹ *Documente privind Istoria României*, vol. IV: 1616-1620, București, 1956, pp. 21, 74, 75, 78, 132, 133, 192, 250, 261, 319, 325, 431, 469; vol. V: 1621-1625, București, 1957, pp. 6, 86, 110, 134, 204, 217, 231, 244, 256, 294, 304, 336.

⁴⁰ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 182. Pe piatra sa de mormânt se află următoarea inscripție: „Această piatră au făcut-o și înfrumusețat-o pe groapa preasfințitului părintelui nostru Atanasie, arhiepiscop și mitropolit al Sucevei, care a răposat în zilele binecredinciosului domn Io Alexandru Voevod (Iliș) în anul 7140 (1632), luna iulie în 13 zile” (Melchisedec ȘTEFĂNESCU, *Notițe istorice și arheologice de pe la 48 de mănăstiri și biserici antice*, București, 1885, p. 64).

⁴¹ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 248.

⁴² *Catalogul documentelor moldovenești din arhiva istorică centrală a statului*, vol. II: 1621-1652, București, 1959, pp. 112, 114, 119, 129, 130, 145, 156, 184, 191, 193, 279.

⁴³ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 248.

decembrie 1725, episcopul Romanului Atanasie al II-lea consemna următoarele:

„Căci și noi am aflat catastiful breslei acestia fiind învechit l-am înnoit aflând acela risipit întru carele câțiva arhierilor iscălituri s-au găsit: Benedict episcopul Roman, Ioan episcop Roman, Anastasie și Dositei episcopi. Acestora urmând noi am iscălit”⁴⁴.

La 23 ianuarie 1634, episcopul Benedict se plângea domnitorului Moise Movilă că pârăcălabii de Roman făceau necazuri poslușnicilor episcopiei⁴⁵. Două documente amintesc faptul că, la 12 mai 1632, în Mănăstirea Sucevița „era episcopul Benedict”, iar la 19 mai 1636, în aceeași mănăstire se afla „Venedict, fost episcop”⁴⁶.

Părintele Mircea Păcurariu afirmă că acest „Venedict” a fost episcop al Vadului prin 1631-1633⁴⁷, cunoscându-se faptul că în anul 1631 el se afla în satul Budișor (Budiș), în părțile Bistriței transilvane, iar în 1632 acesta ar fi venit la Mănăstirea Dragomirna, susține Ștefan Meteș⁴⁸.

Întrebări privind identitatea acestui ierarh și arhipăstoria sa la Roman, așadar, par cu totul firești. O ipoteză ar fi aceea că, după retragerea episcopului Dionisie, la sfârșitul anului 1633, episcopul Benedict (care se afla la Sucevița) a fost rânduit în scaunul vacant, ca locțiitor de episcop, unde a păstorit câteva luni, pentru că în luna iulie 1634 este deja menționat în documente Mitrofan, episcopul

⁴⁴ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 251.

⁴⁵ *Catalogul documentelor moldovenesti...*, vol. II: 1621-1652, p. 167.

⁴⁶ *Catalogul documentelor moldovenesti...*, vol. II: 1621-1652, p. 243.

⁴⁷ Pr. M. PĂCURARIU, „Listele cronologice ale ierarhilor...”, p. 26.

⁴⁸ Ștefan METEȘ, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania*, vol. I, Sibiu, ²1935, p. 337.

Romanului⁴⁹. Vlădica Benedict s-a retras la Sucevița, unde, probabil, s-a stins din viață și unde va fi fost înmormântat⁵⁰.

Mitrofan al II-lea, a doua oară (1634 mai/iunie-1639). În catastrul breslei mișeilor din Roman apar doi episcopi cu acest nume; cel dintâi a păstorit în perioada 1592-1594, iar celălalt își începe păstoria în anul 1607 sau începutul anului 1608 și a stat în scaunul episcopal până în anul 1612, fiind cunoscut în șirul episcopilor de Roman drept Mitrofan al II-lea⁵¹.

Urmașul lui Benedict, cel retras la Mănăstirea Sucevița, este acest Mitrofan al II-lea, care ocupă pentru a doua oară scaunul episcopal de la Roman. Este menționat într-un document din 11 iulie 1634⁵², ajungând în fruntea Episcopiei Romanului, se pare, cu sprijinul ucenicului său Varlaam, care cu puțin timp înainte fusese înscăunat mitropolit al Moldovei.

Numele său apare în câteva documente interne moldovenești⁵³. În luna iulie 1639 este menționat în documente un alt episcop la Roman, ceea ce conduce la concluzia că Mitrofan s-a retras din scaun la mănăstirea sa de metanie (Secu) din cauza bătrâneților, unde și-a dat obștescul sfârșit, fiind înmormântat în latura de nord a altarului bisericii mari⁵⁴.

Bazându-mă pe teza părintelui Mircea Păcurariu și a părintelui Scarlat Porcescu, care susțin faptul că, după prima sa retragere din scaunul Romanului (sfârșitul anului 1612, începutul anului 1613)

⁴⁹ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 182; M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 249.

⁵⁰ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 183.

⁵¹ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 183.

⁵² *Catalogul documentelor moldovenești...*, vol. II: 1621-1652, p. 213.

⁵³ *Catalogul documentelor moldovenești...*, vol. II: 1621-1652, pp. 213, 220, 233, 250, 287.

⁵⁴ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 184.

în împrejurări necunoscute, episcopul Mitrofan a păstorit în trei rânduri Episcopia Hușilor (1616-1619, 1620-1622, 1626-1634), după care va relua a doua oară scaunul de la Roman – deși s-ar părea că păstoria unui ierarh în cinci rânduri, timp de 32 de ani, la două episcopii, ar fi un lucru imposibil de realizat, așa cum credea episcopul Melchisedec Ștefănescu, care menționează în *Chronica Romanului* doi episcopi cu acest nume, unul la Huși și altul la Roman, noi credem că este vorba de una și aceeași persoană.

Frământările politice din Moldova, care au avut loc la începutul secolului al XVII-lea, înlesnesc găsirea unui răspuns la această problemă. Știm că Mitrofan s-a bucurat de bunăvoința și sprijinul domnitorilor din familia Movileștilor, dar nu a fost tolerat în scaunul episcopal de Ștefan Tomșa al II-lea, Gaspar Grațiani și în cea de-a doua domnie a lui Radu Mihnea⁵⁵.

Dosoftei I (1639 iunie-ianuarie/februarie 1641). În pomelnicul feri-
 ciților ctitori ai Episcopiei Romanului din 1844 apar doi episcopi cu
 acest nume, care nu au fost trecuți în ordinea cronologică păstoririi
 lor. Cel dintâi, urmașul lui Mitrofan, a fost egumen la Mănăstirea
 Tazlău și apare într-un document de cancelarie, în calitate de
 egumen, la anul 1627⁵⁶, pe când domnea Miron Barnovschi; iar la
 anul 1639, din nou apare Dosoftei, episcop al Romanului, împre-
 ună cu călugării de la Mănăstirea Tazlău, care dădeau o mărturie în
 legătură cu o vie⁵⁷. În calitate de episcop, acest Dosoftei apare și în
 alte documente de cancelarie⁵⁸. Se crede că el ar fi murit pe când
 se afla în scaunul episcopal, fiind înmormântat la mănăstirea sa de
 metanie (Tazlău).

⁵⁵ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, pp. 184-185.

⁵⁶ *Catalogul documentelor moldovenesti...*, vol. II: 1621-1652, p. 91.

⁵⁷ *Catalogul documentelor moldovenesti...*, vol. II: 1621-1652, p. 287.

⁵⁸ *Catalogul documentelor moldovenesti...*, vol. II: 1621-1652, pp. 285, 301.

Evloghie (februarie 1641-mai/iunie 1644). Metania acestui episcop era la Mănăstirea Solca, ctitoria lui Ștefan Tomșa al II-lea. Prin bunăvoința acestui domn, Evloghie ajunge episcop de Rădăuți la începutul anului 1623, unde a păstorit în două rânduri (1623-1627 și 1629-1639⁵⁹). În februarie 1641 a trecut în scaunul episcopal de la Roman, în timpul domniei lui Vasile Lupu, fiind menționat în mai multe documente de cancelarie domnească. Se pare că și-a dat obștescul sfârșit în luna iunie 1644.

În timpul păstoririi sale au avut loc mai multe evenimente majore în viața bisericească a Moldovei, precum:

– aducerea moaștelor Sf. Cuvioase Parascheva de la Constantinopol la Iași (iunie 1641), atunci când episcopul Evloghie, împreună cu Anastasie, episcopul Rădăuților, au întâmpinat la Galați racla Sfintei Parascheva, însoțind cortegiul până la Iași⁶⁰;

– Sinodul de la Iași, care s-a ocupat de *Mărturisirea ortodoxă de credință* scrisă de mitropolitul Petru Movilă (15 septembrie – 27 octombrie 1642)⁶¹;

– tipărirea primei cărți de învățătură din Moldova la Mănăstirea „Sfinții Trei Ierarhi” din Iași, în noua tiparniță dăruită de mitropolitul Petru Movilă al Kievului – *Cazania* lui Varlaam (1643).

Majoritatea teologilor și istoricilor noștri, plecând de la faptul că episcopul Romanului Evloghie, alături de ceilalți ierarhi ai Moldovei (mitropolitul Varlaam, Atanasie, episcopul Rădăuților, și Gheorghe, episcopul Hușilor), au semnat scrisoarea de mulțumire adresată domnitorului Vasile Lupu, precedată de condamnarea *Mărturisirii* atribuită patriarhului Chiril Lucaris și publicată sub forma unei „foi

⁵⁹ Pr. M. PĂCURARIU, „Contribuții la istoria Episcopiiilor Romanului...”, p. 57.

⁶⁰ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 186.

⁶¹ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 251.

volante” la 20 decembrie 1542, au afirmat că acești ierarhi au luat parte la lucrările Sinodului de la Iași (1642)⁶².

Cât privește condamnarea *Mărturisirii de credință* a lui Chiril Lucaris, aceasta fusese hotărâtă în luna mai 1642 la Constantinopol, ea fiind adusă la Iași de către delegația Patriarhiei ecumenice, iar printr-o „meșteșugire” a lui Meletie Sirigul, a fost semnată de Petru Movilă, de ierarhii din „Rusia Mică” și de cei din Moldova⁶³.

Condamnarea lui Chiril Lucaris, tipărită în fruntea scrisorii de mulțumire adresată domnului Moldovei la 20 decembrie 1642, nu a fost hotărâtă la Sinodul de la Iași. Mărturisirea de credință întocmită de Petru Movilă a fost trimisă la Iași prin delegații săi. Cât privește participarea ierarhilor Moldovei la lucrările sinodului, credem că aceștia au fost la principalele ședințe, de pildă cum a fost cea de deschidere, dar o prezență a lor la dezbaterile zilnice ale sinodului este o problemă asupra căreia planează semne de întrebare⁶⁴.

La jumătatea anului 1644, scaunul episcopal de la Roman era ocupat de Anastasie, cu metania la Mănăstirea Moldovița, cel care, mai bine de cinci ani, păstorise Episcopia Rădăuților (1639-1644)⁶⁵. El va păstori vreme de 14 ani, până în 1658, primind în noiembrie 1653, la reședința episcopală din Roman, pe patriarhul Macarie al Antiohiei și pe Gheorghe Ștefan, noul domn al Moldovei⁶⁶.

Același patriarh, Macarie al Antiohiei, va reveni la Episcopia din Roman după trei ani, la 9 octombrie 1656, fiind găzduit cu ospitalitate de către același episcop Anastasie, lucru consemnat în jurnalul lui Paul de Alep, diaconul și cronicarul patriarhului⁶⁷.

⁶² M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 251.

⁶³ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 187.

⁶⁴ S. PORCESCU, *Episcopia Romanului*, p. 187.

⁶⁵ M. ȘTEFĂNESCU, *Chronica Romanului...*, p. 258.

⁶⁶ *Călători străini despre Țările Române*, vol. IV, M.M. Alexandrescu DERSCA-BULGARU (et al.), București, 1976, pp. 103-104.

⁶⁷ *Călători străini despre Țările Române*, vol. IV, p. 156.

Concluzii

Din cele expuse anterior reiese că Episcopia Romanului, în perioada delimitată de noi drept „epocă a Movileștilor” (sfârșitul secolului al XVI-lea și prima jumătate a secolului al XVII-lea), a avut un rol semnificativ în viața religioasă a Moldovei, pe scaunul episcopal de aici succedându-se un număr de 13 ierarhi, unii dintre aceștia ocupând mai apoi scaunul mitropolitan (Nicanor, Mitrofan, Anastasie și Atanasie), ierarhi luminați, păstori duhovnicești, ctitori de locașuri sfinte și apărători ai dreptei credințe în calea aluviunilor străine Ortodoxiei, care au consemnat pagini luminoase în cronica acestei străvechi eparhii.

Din cercetarea documentelor vremii (cele care s-au păstrat) putem vedea cu ușurință că întreaga Mitropolie a Moldovei (nu doar Episcopia de Roman) a trecut prin mari frământări, datorate în primul rând instabilității domnitorilor în scaunul țării, lucru ce a determinat schimbarea unor ierarhi din scaunul eparhial sau înlocuirea lor. Lucrul acesta îl vedem adesea petrecându-se la Episcopia Romanului în această perioadă, când unii ierarhi care nu împărtășeau punctul de vedere al domnitorului și al marilor boieri care-l susțineau fie erau înlăturați, fie făceau „paretisis”, adică se retrăgeau din scaunul episcopal de bună voie la mănăstirea lor de metanie.

Această instabilitate a avut urmări negative asupra dezvoltării întregii vieți bisericești, fie că vorbim de activități pastoral-misionare, social filantropice, culturale sau administrativ-gospodărești, fapt pentru care este greu de stabilit perioada arhipăstoriei unor vlădici care s-au succedat, unii chiar de câte trei ori, din cauza puținelor știri documentare pe care le avem cu privire la dânșii.

Summary: *The Roman Episcopate in the Movilești Era. Some considerations*

Romanian historiography, although it does not record a particular era of the Movilești, however, researching the rise and glory of this important boyar family, we could delimit a peak period of the Movilești, which includes several decades (the end of the 16th century and the beginning of the 17th century), during which many of the members of this family became rulers of the Romanian Countries and hierarchs.

At the end of this century, an event of great importance takes place in the pastoral-missionary, but also cultural-philanthropic life of the Orthodox Church of Moldova, namely the establishment of a new diocese - the Episcopate of Hus - implicitly the election and enthronement of its first hierarch, Bishop Ioan, in the year 1598. With the establishment of this new bishopric, changes also occurred in the territorial composition of the other dioceses; The Romanian Diocese comprising the southern part of Moldova.

A major role in these historical circumstances was played by Metropolitan Petru Movilă of Kyiv, who compiled a Catechism, which would later become the 'Confession of Faith of the Orthodox Church'. The Dosite Patriarch of Jerusalem also wrote a Confession of Faith under the name 'Shield of Orthodoxy'; and Patriarch Joachim of Moscow, took a stand against those who were leaning towards some unorthodox points of view.

Our research tried to show that the Episcopate (Diocese) of Roman had a significant role in the religious life of Moldova, on the Vladic see here a number of 13 hierarchs succeeded each other, some of them later occupying the metropolitan see, enlightened hierarchs, spiritual shepherds, founders of holy places and defenders of the right faith, in the way of alluvions foreign to Orthodoxy, who recorded bright pages in the chronicle of this ancient diocese.

From the research of the documents of the time, those that have been preserved, we can easily see that the entire Metropolitanate of Moldova (not only the Diocese of Roman), went through great turmoil, due primarily to the instability of the rulers in the seat of the country, something that determined the change to some hierarchs from the eparchial seat, or their replacement. We often see this happening in the Episcopate of Roman during this period, when some hierarchs who did not share the views of the ruler and the great boyars who supported him were either removed or made 'paretisis', that is, they retired from the welcome to their monastery of metania.

This instability had negative consequences on the development of the entire church life, whether we are talking about pastoral-missionary, social philanthropic, cultural, or administrative-household activities, which is why it is difficult to establish the archpastoral period of some bishops, who succeeded each other, some even three times, thanks to the little documentary news we have about them.

